

KÜLTÜR DÜNYASI

İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve sadakatini düşündüğü
bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmeli...

ATATÜRK

<i>Prof. Dr. Yavuz ABADAN</i>	Unesco'nun Delhi Konferansı
<i>Prof. Dr. Âfet İNAN</i>	Gazi M. Kemal ATATÜRK'ün Ölümünün XVIII inci Yıldönümü Münasebetiyle
<i>Prof. Dr. Melâhat ÖZGÜ</i>	Kültür ve Şahsiyet
<i>A. Rıza ERGÜVEN</i>	Acımsı (şiir)
<i>Fuat PEKİN</i>	Atatürk'ün Mareşal Lyautey'ye Mektubu
<i>Emin HEKİMGİL</i>	Amerika Birleşik Devletlerindeki Yabancı ve Türk Doktorlar
<i>Prof. Dr. Yavuz ABADAN</i>	Reşat Nuri Güntekin
<i>Zekâi BALOĞLU</i>	UNESCO'nun Onuncu Yılı Münasebetiyle

EYLÜL - EKİM

Sayı: 28 - 29

KÜLTÜR DÜNYASI

Aylık Dergisi

İnşaatçı kitabı : UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
273. Atatürk Bulvarı, Ankara. Tel.
25664.

Dergi İdare Heyeti: Prof. Dr. Yavuz Abadan, Dr. Arif
Payaslıoğlu, Dr. Necat Erder, Namık
Katoğlu, Dr. A. Şeref Gözübüyük.

**Yazı İşleri ile ilgili
idare eden mesul
müdür**

Prof. Dr. Yavuz Abadan.

Yayın komitesi : Prof. Dr. Yavuz Abadan, Prof. Fikret
Ank, Prof. Bedrettin Tuncel, Dr.
Arif Payaslıoğlu, Dr. Necat Erder,
Metin And, Bülent Ecevit, Bilge
Karasu.

Cari hesap : Ankara, İş Bankası, Yenisehir Şubesi
427 Dk.

Bastırıldığı yer : Ankara, Maarif Basımevi.

KÜLTÜR DÜNYASI

UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU TARAFINDAN
HER AYIN ONBEŞİNDE ÇIKARILIR DERGİ

Eylül - Ekim 1956

Sayı : 28 - 29

UNESCO'NUN DELHİ KONFERANSI

Prof. Dr. Yavuz ABADAN

UNESCO'nun 9 un Genel Konferansı, bu yılın son aylarında Türk delegelerinin de iştirakiyle Delhi'de toplanarak, Paris Merkezinin 1957 ve 1958 yıllarında tatbik edeceği çalışma programını tesbit ve kabul etti. Çalışma merkezini, yakında "Dôme des Invalides"te inşa edilmekte bulunan kendi yeni binasına nakledecek olan Unesco Genel Karargâhında, bu programın tatbikatına ait hummalı faaliyet başlamak üzeredir.

Halen Genel Direktör Amerikalı Luthar H. Evans'ın önümüzdeki yıl sonunda çekilmek tasavvurunda olduğu biliniyorsa da, bunun, umumî çalışmaları aksatmayacağı muhakkaktır. Çünkü, on yıldan beri eğitim, bilim ve kültür yolundan, insanlığın anlaşılmasına çalışan Unesco'nun, fikir ve yapı olarak, gittikçe sağlamlaşan bir müesse haline gelmekte olduğu; dolayısıyla muayyen şahıs ve vakıflardan müstakil bir başarı şansına ulaştığı umumiyetle kabul edilmektedir. İşte bu kanaat ve emniyetle, Avrupa basınından derlediğimiz haberlere dayanarak, Delhi Konferansı müzakerelerinin ışığı altında, Unesco'nun ileri faaliyet programına ait

kısa bir hülâsayı, bu sütunlarda Türk halk efkârına sunmayı faydalı buluyoruz.

ÜÇ BÜYÜK PROJE

IX uncu Unesco Genel Konferansı, bazı devletlerin ısrarlı taleplerine uyarak, "Projets majeurs" adı verilen, üç esas mevzu üzerinde gayretlerin teksif edilmesini kabul etmiştir. Bu üç sahada bütün üye devletler, bugüne kadarki faaliyetleriyle az veya çok tecrübeye sahiptirler. Üstelik bu projelerin gerçekleşmeleri, her iki yılda bir toplanan genel konferansların kararlarıyla değişmemesi gereken 8 ilâ 10 senelik bir müddete ihtiyaç göstermektedirler.

I — Bu projelerin başında, temel eğitim konusu yer almaktadır. Unesco bütçesinde en geniş fasıl da, bu programın tatbikına tahsis edilmiş bulunmaktadır. Temel eğitim ile güdülen gaye halen oldukça geniş bir tarife kavuşturulmuştur.

Buna göre, "Temel eğitim, normal eğitim müesseselerinden faydalanma imkânından mahrum kalan bütün kadın ve erkeklerin, kendi muhitlerinin problemlerini ve gerek fert, gerek vatandaş olarak hak ve vazifelerini kavramalarına; şahsî hayat

şartlarını düzeltmeye ve topluluğun iktisadî ve sosyal refahına katılmaya yarayacak bilgiler edinmelerine yardım" gayesini güder.

Bu tarif temel öğretimin, sadece okuma, yazma öğretmekle yetinmeyip, siyasi, sıhhi, sosyal, ekonomik alanlarda her türlü eğitim ve yetiştirme imkân ve usullerini de içerisine aldığı açıkça anlaşılmaktadır. Bugüne kadar Hindistan, Mısır, gibi bazı memleketlerde yapılan tecrübelerin hepsi muvaffak olamamıştır. Başarının esas şartlarından biri, ilgili memlekette muvaffakiyet için elverişli bir zeminin hazır olması, diğeri ise böyle bir programı tatbik eden memleketin, maddî ve manevî bütün imkânları ile bu işe sarılmasıdır.

Türkiye'nin bir temel eğitim programının başarı ile tatbikine elverişli ve yeter derecede hazırlıklı bir memleket olduğu, eskidenberi alâkahılarcı kabul ve tasdik edilmiş bulunmaktadır. Bu konuda tetkiklerde bulunmak üzere, Unesco Genel Merkezince gönderilen ünlü bir eksper müsbet raporunu vermiş bulunmaktadır. Bu raporu gelecek sayıda okuyucularımızın mütalâasına sunacağız.

II — Uzun vadeli programlar halinde ele alınması kararlaştırılan ikinci mühim mesele, kurak bölgelerin islâhıdır. Bu konunun, memleketimiz için taşıdığı yüksek hayatî önem, herkesçe malûmdur. Nitekim Unesco Millî Komitesine bağlı Türk Eksperler Heyeti, diğeri ilim ve hayır teşekkülleriyle işbirliği halinde, bu konuda yıllardanberi ciddi araştırmalar yapmakta dırlar.

Alınan neticelerin değerlendirilmesi, ancak devletin geniş ilgi ve yardımına bağlı bulunmaktadır. Esasen Unesco Teşkilâtı, gerek temel eğitim, gerek kurak bölgelerin islâhı konularında, ilgili memleketlere ancak ilmi potansiyelini tahsis suretiyle, daha ziyade sembolik bir teşvik yardımı yapabilme imkânına sahiptir. Herhangi bir

memlekette tatbik edilecek programın genişlik ve başarı derecesi, Unesco'nun ilk rehberlik ve delâletinden sonra, asıl ilgili bölgelerin arzu ve imkânlarına bağlı bulunmaktadır.

III — Büyük projelerin üçüncüsü, Batı ile Doğu memleketleri arasında, kültür ve bilgi mübadelesidir. Şimdiden birçok memleketler arasında, karşılıklı sergiler açılması, radyo, televizyon, film ve saire programlarıyla profesör ve talebe mübadelesi temayülleri belirlemiştir. Bu arada Batı ile Doğu arasındaki bu fikir ve kültür mübadelesinin bugüne kadar olduğu gibi, tek tarafı kalmayıp, müteakiliyet esasının gözetilmesi noktasında bilhassa ısrar edilmiştir.

HARP HALİNDE ANITLARIN KORUNMASI

Son Unesco konferansı, toplandığı günlerin siyasi şartlarından mülhem olarak, harp halinde müze ve anıtlarla, kıymetli sanat eserlerinin korunması konusunu da, hararetle görüşmüştür. Melûm olduğu üzere, hazırlıklarına Türkiye'nin de katıldığı, harp halinde kıymetli sanat eserlerinin korunmasına dair Lahey Mukavelesi, elli devlet tarafından imzalanarak, 7 Ağustos 1956 da yürürlüğe girmiştir. Fakat mukavele halen Mısır'ın da aralarında bulunduğu, yedi devlet tarafından tasdik edilmemiş bulunmaktadır. IX uncu Genel Konferansta, mavi - beyaz alâmeti farikasına rağmen "Kültür Kızıl Haçı" olarak vasıflandırılmağa başlanan Lâhey Mukavelesinin, ilgili devletlerce biran önce tasdiki lehinde bir karar sureti de kabul edilmiştir.

SOVYETLERİN SİYASİ MANEVRALARI

Her vesile ile olduğu gibi, Paris Büyü Elçisi Kemenow'un başkanlığındaki Sovyet temsilcileri, IX uncu Unesco Genel Konferansını da, kendi siyasi maksatları-

GAZİ M. KEMÂL ATATÜRK
(Ölümünün XVIII inci yıldönümü münasebetiyle)

Prof. Dr. ÂFET İNAN

**«İnsanların Hayatına, Faaliyetine Hâkim Olan Kuvvet
İbda ve İcat Kabiliyetidir»
«Muvaffakiyetlerde Gururu Yenmek Felâketlerde Ümitsizliğe
Mukavemet Etmek Lâzımdır» ATATÜRK**

29 Ekim 1956 da 33 yılını bitirmiş olan Cumhuriyetimizin, kurucusu Gazi M. Kemâl Atatürk'e bir gün, bir arkadaşı şu suali srmuştu:

“Sizin, sizce en büyük eseriniz hangisidir?”

O sırada bir gazetede bu konuda bir anket açılmış bulunuyordu. Onun kısa cevabını, etrafında bulunanlar şöyle dinledik:

“Benim yaptığım işler, biri diğerine bağlı ve lüzumlu olan şeylerdir. Fakat ba-

na yaptıklarımından değil, yapacaklarımdan bahsedin”, dedikten sonra, fikrini şöyle açıklamıştı:

Bir insan eğer hayatında muvaffakiyetli bir iş yapmışsa, o iş tarihe ve millete malolmuştur. O şahıs sadece onunla övünerek kalmak isterse, bu insanı tembelliğe götürür ve yeni muvaffakiyetlerden yoksun kılar. Hayat bir ilerleme, bir dinamizm kaynağıdır. İnsan ona kendisini uydurmak mecburiyetindedir. Çalışmak ve muvaffakiyet aramak, her insan için

na ve ideolojik propagandalarına âlet etme teşebbüsüne girişmekten geri durmamışlardır. Fakat bütün gayretlerinde, tam bir yenilgiye uğramışlardır.

Önce Sovyet temsilcileri her fırsattan faydalanarak, İngiltere ile Fransa tarafından, Süveyş'te girişilen harekâtı takbih kararı alınmasını, teklif etmişlerdir. Her seferinde, kendilerine Macar mücahitlerinin caniyane katliamı hatırlatılarak ağızları tıkanmıştır.

Kızıl Çin'in, Unesco'ya kabulünü hedef tutan ikinci siyasi manevra da, Birleşik Amerikanın liderliği altındaki demokrasi bloku tarafından akamete uğratılmış-

tır. Bu teşebbüsü, Shou - En Lai'a hoş görünmek isteyen bütün Asyalı devletlerin desteklemiş olmasına rağmen, Milliyetçi Çin, Unesco'daki eski yerini muhafazaya devam edecektir. Her iki olay, Sovyet bloğunun bütün yıkıcı gayretlerine rağmen, Unesco'nun çoğunlukla hürriyet ve demokrasi ideallerine bağlı gerçek çehresini muhafaza edegelmekte olduğunu göstermesi bakımından, son derece mühimdir. Bu arada Demir perde gerisinden yalnız Polonyalıların, teferruata ait birkaç mesele de, Sovyet delegelerine danışmaksızın kendi kendilerine karar vermeye çabaladıkları dikkati çekmiştir.

esas prensip olmalıdır. Milletlerde olduğu gibi, şahıslarda da, mazi, bir temel ise, onun üzerine binayı kurmak ve teferruat üzerinde işlemek gerektir. Bu binalar insanın medeniyet seviyelerine göre yükselmeli, sağlam ve dayanıklı olmalıdır. dedikten sonra, sert ve ihtar edici sesiyle bağırdığını, bugün dahi işidir gibiyim.

"Arkadaşlar, yeni, daima yeni şeylerden ve insanların medeniyet yolunda ilerlemelerinden bahsedelim. Bu bize istikbal için hız ve kuvvet verecektir. Hepinize tavsiyem budur", diyen Gazi M. Kemâl'e ilk suali soran arkadaşı, (Vasıf Çınar) zeki bir buluşla mukabele ederek: "Ben de size bunları söyletmek için böyle bir şey sormuştum" dedi.

Bu konuyu tamamlamak için, başka bir olayı hatırlıyalım. 1930 da bir yaz günü, Yalova'ya Atlantığı uçak ile geçen iki Amerikalı tayyareci gelmişti. Bu, o zaman için bir muvaffakiyet sayılıyordu. Gazi, onlarla konuştuğu günün gecesi, "hayatta muvaffak olan insanlardan bahis açılmış ve Atatürk'e tevcih edilen sözler de methedici cümleler kullanılmaya başlanmıştı. O, bunları dinler görünmüyordu.

Kendisi, konuşmağa başladığı zaman, elimde bulunan kâğıda, şu cümleyi aynen not etmiştim:

"Muvaffakiyetlerde gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe mukavemet etmek lâzımdır."

O, bu cümlesini şöyle açıklamıştı: Eğer askerî hayatımda felâketler beni ümitsizliğe sevketseydi, ve bu hale mukavemet etmeseydim, muvaffakiyeti elde etmeğe imkân yoktu.

Bu naklettiğim olaylarda, öyle düstur olucu fikirler vardır ki, bunlar üzerinde her zaman ve her nevi şartlar içinde, her insanın faydalanması mümkün değil mi?

Yeni, daima yeni ilerlemelerle ilgilenmek.

Şimdi, yine aynı toplantıdaki konuşmalar esnasında, Atatürk tarafından söylenen ve not ettiğim yazılarımda şu cümle de var:

"İnsanların hayatına, faaliyetine hâkim olan kuvvet ibda ve icat kabiliyetidir."

Atatürk'ün bu cümlesinin, bu yıl (1956) Fransa'da toplanan Unesco'nun "Avrupa Milli Komisyonları" konferansında, Prof. P. Rivet tarafından aynı mânâda fakat, başka türlü ifadesini duyduğum zaman, şunu düşündüm: Dünyada kültürlü insanların fikirleri aynı prensiplerde birleşiyor. Aynı zamanda konferans başkanı, profesör şöyle diyordu:

"Biz birbirimizden daha pek çok şeyler öğreneceğiz" Kendisi şair Lemièr'in şu mısralarını da okumuştı: "Her şeyin keşfedildiğine inanmak büyük bir hatadır. Bu ufku dünyanın sınırı farzetmek gibidir." Bunlara Prof. Rivet şunları ilâve etmişti: "Sulhu isteyenler daimî bir icad'a muhtaçtırlar."

Her yazımda ve her konuşmamda ifade ettiğim gibi, eğer Atatürk sadece muvaffak ve muzaffer bir kumandan, kurucu bir devlet reisi olarak tanınsa idi, bugün devlet arşivine intikal eden resmî vesikalarla tarihi yazılırdı. Fakat bizleri, bugünkü nesli, ilgilendiren cephesi, bir fikir hayatından doğan onun inkılâpçı karakteridir. İşte bunlar, bize bir hamle ve medeniyet yolunda bir ilerleme kaynağı oluyor.

Buna inandığım için daima bu meseleler üzerinde bildiklerimi söylemek istiyorum. Yukarıda naklettiğim cümle üzerinde biraz düşünmek ve tahliller yapmak yerinde olacaktır sanırım.

İnsanların hayatına, faaliyetine hâkim olan kuvvet ibda ve icat kabiliyetidir."

Hakikaten insanlık mefhumu, bu kabiliyetlerin inkişafı ile vücut bulmaz mı? Yeni yeni buluşlar ve onların tatbikleri

bir milleti statik olmaktan ve inhitata sürüklemekten kurtarır, dinamik ve ilerleyici bir duruma yükseltir. Bir millet içinde, ferdi icatlar değil midir ki, o millete dünya ölçüsünde şöhret kazandırır, ve kendi milletine fayda temin eder. Fakat, yine hepimiz biliyoruz ki, icatlar, kültür yükünü omuzlarında taşıyan kafaların içinden çıkar. Bugün Birleşmiş Milletler camiası içinde, milletlerin kültür seviyesini, okuma yazma bilenlerin yüzde nispetleri ile ölçmektedirler. Okuma yazmayı kolayca öğrenen insanlarda, kültür yolunda ilerlemek gayreti olur. Yüzde nispetleri çoğalan milletler içinde ise, mutlaka icat kabiliyeti inkişaf edecek şahıslar ortaya çıkar.

Atatürk, kültürün mâna ve anlamı için, hususî konuşmalarında aynen not ettiğim gibi şöyle bir izah yapmıştı: *"Kültür bir milletin bütün tarihî seyrini gösteren bir harekettir. Bugün yaşayan milletler, varlıklarını ispat ve idame için çalışırlar. Fakat onların dayanacağı bir esas, kökünü kendisinden alacağı bir kültür eseri bulunmazsa temel sağlam olmaz... Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür..."*

Kültür: okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mâna çıkarmak, intiba almak, düşünmek ve zekâyı terbiye etmektir." dedikten sonra, *"Kültür, tabiatın yüksek feyizleriyle mesut olmaktır."* cümlesi ile bütün fikirlerini hülâsa etmiş oluyor.

İşte bu sözlerden mülhem olarak diyebiliriz ki, insanları mesut etmek için, maddî, manevî hayat seviyesinin yükselmesi, hürriyet ve istiklâl içinde yaşamalarıyla mümkün olur. Kültürlü ferdlerin çoğalacağı bir vatanın özlemini duymalıyız. Vatanımız medeniyet eserlerinden na-

sip almaya lâyık bir yurt, ve burada yaşayan bizler ise, milletçe kültürlü, üstün seviyelere yükselmeğe hak kazanmış bir varlık olduğumuzu kabul etmeliyiz.

Atatürk, *"akıl ve mantığın hal etmiyeceği mesele yoktur"* derken, şuurlu bir bilgiye dayanmayan aklın rehberliğini de makbul saymamıştır. O, medeniyetin inkişaf edebilmesi için, ancak bilginin, eğitimin büyük rolü olacağına inanmıştır. Nihayet, eğitim ve öğretim alanında vazife görecek bizlere demiştir ki: *"Yüksek öğretim gençleri, millî şuurlu ve modern kültürlü olmalıdırlar."* Bizler bu iki cepheli vazife ile sorumlu değil miyiz? Millî benliğini kavrayan gençlik, modern kültür ile, milletler arasında gerçek yerini hak etmiş olacaktır.

1929 yılında bir vesile ile, Gazi M. Kemal (Atatürk) diyor ki:

"Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir."

26 Mart 1937 de ise, O gençlere hitap ederken şöyle diyor:

"Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar, yorulmadan ne demek? Yorulmamak olur mu? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz zaman dahi, durmadan yürümek, yorulduğunuz dakikada da, dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her mahlûk için tabii bir hâlettir. Fakat, inşanda yorgunluğu yenebilecek manevî bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür."

Sizler, yani Yeni Türkiye'nin genç evlâtları, yorulsanız dahi, beni takip edeceksiniz... Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği gayeye bizim yüksek idealmize durmadan, yorulmadan yürüyecektir."

Bugün Türk gençlerinden ikisi, O'na

için şöyle diyorlar: "İnsanlık âleminin yetiştirdiği eşsiz bir şefti. Dünya Onun yokluğunu duyuyor." (Esin Doğanay)

"O, sadece tarihin değil, istikbalin şöhreti ve hürriyetin erişilmez sembolüdür." (Orhan Sakarya) (1).

Atatürk bir fanî olarak rahmete kavuşmuş olduğunun üzerinden 18 yıl geçti. Fakat O'nun fikirlerinden ilham, duygularından hisseler almak, daima yaşayan bir varlık olmasına sebebiyet vermiyor mu? O'nun resmî nutuklarında, halka hitap edişlerinde, hususî konuşmalarında daima esas olan bir hal görülür.

O, esash tetkiklere dayanan bir bilgi hazinesinden, mantikî muhakeme yoluyla, vuzuh içinde, dinleyicisinde bir inanç kudreti yaratmıştır.

Atatürk'ü, Türk milletinin sevmesi ve bütün dünya milletlerinin takdir etmesindeki fikirler bence şunlardır:

O, millî şuur ile, insanlık için, medeniyet için, çalışan fertlerin değerine önem veren bir Devlet adamı olmuştur.

Atatürk, Türk milletini, tarihte medeniyeti ile ve bugün de medenî eserleri üzerinde yükselen vasıflarıyla, cihanda tanınmasını istemiştir.

Çünkü, bir medeniyet tarihine malik olan, fakat onun bütün delilleriyle ortaya henüz çıkıp, tetkik edilmemiş olan bir Türk medeniyet tarihinin incelenmesine her bakımdan önem vermiştir. İşte, ancak böyle tarihî bir temele dayanan milletin kendisine güveni olabileceğine ve bugünkü medeniyet seviyesine ulaşabileceğine inanmıştır. Bu maksatla kurduğu ve koyduğu esaslara göre, çalışmasını istediği Türk Tarih Kurumu bir örnektir. Diğer taraftan kendi Cumhurbaşkanlığı zamanında cumhuriyet hükümetlerinin faaliyetini medenî gayeye ulaştırmak için uğraşmıştır.

Atatürk, her başarmak istediği işte mesuliyeti üzerine almıştır. Şahıslarda

mesuliyet hissinin kuvvetle benimsenmesini istemiştir. Bunu bilhassa askerî hayatından örnekler getirerek kendisi izah ederdi. Aynı zamanda mesuliyeti cesaretle kabul eden bir kimsenin, büyük işler başarabileceğini söyleyen Atatürk, mesuliyet başkalarının omuzlarında iken, cesur olabilen insanların, mesuliyet kendilerine yükletildiği zaman, çekingen ve hattâ mütereddit olabildiklerine şahit olduğunu, birçok defalar ifade etmiştir. Bu mesele için kendisinin esas prensibi şudur:

"Mesuliyeti üzerine alabilen insanlar bilgili ve cesur olabilenlerdir." Demokratik bir nizamda mesuliyeti müdrük olmak, aile, cemiyet ve iş hayatında elzem olan bir haslettir.

O, insanlık idealine bağlı bir önder olmuştur.

Her ne vesile ile olursa olsun, söylediği sözler, yalnız o günün düşünce ve siyaseti için değil, ileri bir görüşün ifadesi olarak da yer alıyor.

Meselâ:

"Artık insanlık mefhumu vicdanlarımızı tasfiyeye ve hislerimizi ulvileştirmeye yardım edecek kadar yükselmiştir. Vaziyetleri ve onların icaplarını medenî insan fikriyle ve yüksek vicdan aydınlığı ile müşahede ve mütelaa edersek, şu neticelere varırız:

"İnsanları mes'ut edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak, gayri insanî ve son derece teessüfe şayan bir sistemdir. İnsanları mes'ut edecek yegâne vasıta, onları birbirine yaklaştırmak, onlara birbirini sevdirmek, karşılıklı maddî ve manevî ihtiyaçlarını temine yarayan, hareket ve faaliyettir. Cihan sulhu içinde beşeriyetin hakikî saadeti ancak, bu yüksek ideal yolcularının çoğalmasıyla mümkün olacaktır."

'Eğer devamlı bir sulh isteniyorsa,

(1) Son Havadis — 10 Kasım 1956.

KÜLTÜR VE ŞAHİİYET

Prof. Dr. Melâhat ÖZGÜ

Hayatımızı seviyor muyuz? O halde neden birbirimize karşı kayıtsız kalıyor, birbirimizi anlamağa çalışmıyor ve hayatımızı olduğundan da çok güçleştiriyoruz?

Edebiyatımıza baktığımız zaman da, içinde yüksek ruhların dolıştıkları, bir bahçeden çok, bir savaş alanı görmiyor muyuz?

Bir de bizden başkalarına bakalım. Üzerine *kültür* kelimesini yazdığımız insanlığın en ışıklı günlerini seyredelim. Onlarda da durum aynı mıdır?

Yunan filozofu Demokritos (İ. Ö.

460 - 360), dünya atomunun yapısını kafasında keşfedip olayları atom mekanizmasına irca ettikten sonra Atina'ya gelince, onu Eflâtun'dan başkası tanımıyor-du. Eflâtun da onu tanımak istemedi.

İtalyan şairi Dante, hayatının büyük bir kısmını korku içinde geçirdi, çünkü doğduğu şehrin Floransa mahkemesi, bir türlü Papa taraftarı olamadığı için yakasını bırakmıyordu. Kendisini zindana at-tilar ve o, yakılacağından korktu.

Michelangelo ile Leonardo, birbirlerini inkâr ettiler.

kütlelerin vaziyetini iyileştirecek, beynelmilel tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın heyet'i umumiyesinin refahı açlık ve tazyikin yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir."

diyen Atatürk, bu sözleriyle bugün dahi dünya olayları içinde yaşamıyor mu?

Yazılarımı O'nun bir hayat felsefesi ile bitirmek istiyorum.

Atatürk, hayat telâkkisini şöyle izah etmiştir:

"Bütün insanlığın varlığını kendi şahsında gören adamlar bedbahttırlar. Besbelli ki, o adam, fert olarak mahvolacaktır. Herhangi bir şahsın yaşadıkça memnun ve mes'ut olması için lâzım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelenler için çalışmaktır.

Mâkul bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin, şerefi, varlığı, saadeti için çalışmakta bulunmalıdır." (17.11.1937)

dediği zaman, O kendisi için bu düsturu kabul ettiği gibi, başkalarına da aynı prensibi telkin etmiştir.

Aynı zamanda O, kuvvetli bir ordunun muhafaza edeceği müstakil ve sulh içinde yaşayan bir Türk vatanında, hür, kültürlü, medenî ve mesuliyetlerini müdrik fertlerden mürekkep bir milleti temsil eden Türkiye Cumhuriyeti Devletinin cihan sulhuna yardım eden bir kuvvet ve varlık olmasını istemiştir.

İşte bu sözleriyle Atatürk, insanlık için ve medeniyet için çalışan fertlerin değerine önem veren bir Türk büyüğüdür.

Onun bu dileklerinin, hepimize önderlik etmesini dilerim.

Wieland, Herder, Goethe, Weimar'da, aynı zamanda bulundukları halde, birbirleriyle hiç görüşmediler. Karşılaştıkları zaman da, ne yapacaklarını bilemediler.

Çin filozofu Khung - Fu - Tse'nin arkasından ancak kendisini sevenler yürüdü. Lao - Tse ile karşılaştığı zaman da, bu büyük din adamını görmedi bile. Lao - Tse de başını çevirip milletin bu büyük ahlâk öğreticisine bakmadı. Ama kendi de sonra bilinmeyen diyarlara göç etmek zorunda kaldı; çünkü artık öğrettiklerinin tamamıyla tersini yapan bir dünyada yaşayamaz olmuştur.

Geçmişte de durum böyle iken, onlarda, bize gıpta ile baktıran ne vardır? *Şahsiyet!*

Roma'nın ilk hükümdarlık devirlerinde, Hellas'da, Renaissance'da, Napoléon harpleri sırasında, iyi veya kötü mahiyette olan şeylerin hepsinde bir şahsiyet rol oynamıştır. Yikanın ve kuranın, parçalayanın ve yaratanın arkasında daima bir ülkü uğruna kendini feda eden bir şahsiyet sezilmiştir. Bu sezış bir değer hükmüdür, bir bilgiye dayanır. Ortanın üstüne çıkana, büyük olana karşı hayranlık duygusudur. Büyüğü, kuvveti özleyişin duygusu.

Kültür, işte şahsiyetlere yer vermekle doğar. Bugün kültürü biz sadece, toplanmaları, oyunları, kitap haftalarını ve toplu seyahatları teşvik etmede buluyoruz. Halbuki sadece bunlarla en az bir şekilde bile kültüre yaklaşmış olmaz; çünkü bütün bu sosyal faaliyetler şahsa değil, ancak konuya çevrilmiş oluyor. Bir toprak parçasını park haline getirmekle bütün bir tabiat kültürleştirilemeyeceği gibi, kültür de sadece konuyu ele almakla teşvik edilemez. Her köyün bir tiyatrosu olsa, halk da akın akın tiyatrolara gitse, sadece oyun

seyretmekle bir tiyatro yazarı yetişmez. Devlet, yığınlarla kitap bastırıp basılmış olanların da yeni baskılarını sağlamak için milyonlar sarfetse, sadece bu türlü bir faaliyetle yine de büyük bir eser yaratılmaz. Kültür dediğimiz bu muammalı kavramın tarife sığmayan, bir iç yapının maddesiz, duygulu, karışık bir bünyesi var. İnsan organizminde olduğu gibi, onda da müdahale ve tahriklerle müsait reaksiyonlar meydana getirilemez. Kültür, büyük şahsiyetlerle ayakta durur ve onlarla düşer. Şüphesiz teşvik edilebilir; teşvik edilebildiği için de kültürler meydana gelmiştir. Böyle bir teşvikin peşin şartları sevgili, duygulu olmaktır. Duygu eksik olursa, o zaman devletin, müesseselerin ve akademinin, kültürü emniyet altına alması gerektir. Kültür yoksa, onun meydana gelebilmesi için, varsa, beslenebilmesi için tertibat alınması lazımdır.

Müesseseler, ancak şahsiyetlerle bir mâna, bir değer kazanırlar ve hayatı olurlar. Bu bakımdan, vaktiyle Viyana'nın dünyaca tanınan ve dünyayı kavrayan musiki ve tiyatro kültürü, şahsiyet kültürü idi. Orada dehalar, arka arkaya aralıksız sıralanmışlardı. Bunun da sebebi vardı. Yaratıcı insanın mekâna ihtiyacı vardır. Kültür mekân ister. Her sanatın mahiyetinde bir parça mülkiyet anlayışı, hükümdarlık vardır; çünkü sanatkâr, dar dünyayı taklit etmek değil, onu kavrayarak kendi mekânında yeniden yaratmak ister; bir dünyayı, bir başka dünyaya taşımak ister. Bunun için de onun reel bir mekâna ihtiyacı vardır. O, buranın havasını teneffüs etmek ve buradan, evren gibi bitip tükenmek bilmiyen bir şekilde yayılmak ister. Bu yayılma temayülü de reel dünyamızın darlığı nisbetinde artar. Darlığa karşı savaş lazımdır. Ama bu savaş, vurmak, yıkmak için değil, ancak yeni fikir ve yeni ruh alanları açmak için olacaktır.

A C I M S I

A. Rıza ERGÜVEN

Ben Öldükten Sonra

*Elimi vermezler bana biliyorum
— El ne ki elden söz ediyorsun
Bu içimi kavuran sıcaklığı
Salt güneşleri başıma vuran*

*Ben öldükten sonra
Çözülüp dağılacak
Benden birer parça olanlar
Üzerinde yaşadığım toprak*

*İçtiğim su
Belli muhannetlik edecek
En aziz bildiğim
Şiirlerim bile*

*Nasıl bırakıp gideceğim
Bunca sevgileri bunca aşkları
Dilim varmıyor söylemeye
Bilmem ki*

ATATÜRK'ÜN MAREŞAL LYAUTEY'YE MEKTUBU

Fuat PEKİN

Atatürk, Türk dostu ve değerli bir gazeteci olan Mme Gaulis vasıtasıyla Mareşal Lyautey'ye gönderdiği 23 Aralık 1921 tarihli mektupta, İstiklâl Harbinde, Mareşalin (Türk dâvasına gösterdiği sempatiden, Fransa'nın Yakın-Şarktaki ananevi politikasının idamesine taraftar olan mümtaz şahsiyetler arasında birinci plânda yer almasından ve bu sayede terazinin bizden yana meyletmesine âmil olmasından) bahisle teşekkürlerini bildirmekte ve bu (kıymetli sempatinin) devam etmesini temenni etmekte idi.

Atatürk, gerek Claude Farrère şerefine İzmit'te 18.6.1922 tarihinde tertiplenen çay ziyafetinde, gerek 25.12.1922 de Le Journal muhabiri M. Paul Herriat'ya, gerekse Lozan Konferansından sonra Fransız muhabiri M. Maurice Pernet'ya (29.10.1923) verdiği demeçlerde Fransız dostluğuna atfettiği değeri belirtiyordu. Atatürk, 5 Eylül 1921 tarihinde Mme Gaulis'e yazdığı mektupta, bu fedakâr ve cesaretli Fransız kadını ne kadar takdir ettiği görülmektedir.

Atatürk'ün Mareşal Lyautey'e bir teşekkür mektubu göndermesi, Türk milletinin giriştiği mücadelede Lyautey'nin Türk dâvasına cidden hizmet ettiğini ispat eder.

Lyautey'nin Türkiye'nin mukaddera-tı ile ilgilenerek memleketimizi müdafaa etmesinde Fas halkının gösterdiği sempati kadar Mme Gaulis'in de rolü olmuştur.

Lyautey, daha 1893 yılında Türkiye'ye gelerek İstanbul'u, İzmir'i gezmiş, memleketimizin güzelliklerine hayran olmuştu. Birinci Dünya Savaşında, Fas'taki Umumi Valilik (1912 - 1925) vazifesi icabı olarak Türkiye ile meşgul olmuş, hilâfet hakkındaki düşüncelerini muhtelif tarihlerde (1914 - 1916) Fransız hükûmetine bildirmişti. Yunanlıların İzmir'e asker çıkararak Anadolu'nun bir kısmını istilâ etmesi, Türk halkına her türlü zulümleri reva görmesi karşısında Lyautey'nin, Türklere yakınlık göstermesi bir bakımdan da tabii sayılabilir. Bütün Doğu müslümanları giriştiğimiz ölüm dirim savaşında bizi desteklerken, müstakıl tek müslüman devletinin haritadan silinmesine Kuzey-Afrika müslümanları asla kayıtsız kalmazdı. Nitekim, Fas'ın sultanı da, halkı da bütün bir milletin kadını, erkeği, ihtiyarı, çocuğu ile giriştiği bu amansız vuruşmayı takip ediyor ve her vesile ile dostluklarını belirtiyorlardı. İşte Lyautey bütün bunları öğrenecek, Türkiye'nin yaşadığı o tehlikeli anlar hakkında tam bilgi edinecek, Fransa'nın da gerçek menfaatlarını gözönünde tutarak, Fransız hükûmeti nezdinde kuvvetli bir müdafîmiz olacaktır.

Lyautey'nin Fransız Başvekiline gönderdiği 21 Aralık 1920 tarihli rapor, hem Fas müslümanlarının ruh haletini, hem Türkiye'nin durumunu tahlil eden değerli bir vesikadır. Atatürk'ün Lyautey'ye gön-

derdiği mektubu, Lyautey'nin Fransız hükümetine yazdığı raporları okuduktan ve nihayet Mme Gaulis'in Lyautey'e hitap eden mektuplarını inceledikten sonra hâdiselerin seyri hakkında doğru bir tahminde bulunmak mümkün oluyor.

Mme Gaulis, millî mücadele yıllarında İstanbul'a, Anadolu'ya (1919 - 1923) altı, 1924 - 1927 yıllarında da ilki kere gelmiştir.

Mareşal Lyautey'nin riyazî bir muhakeme, kuvvetli bir mantıkla kaleme aldığı raporlar, Mme Gaulis'in bir kadın hassasiyetiyle gerek Atatürk, gerek o devrin devlet adamları hakkındaki düşünceleri, bugün bile, bizi heyecanlandırıyor ve o tarihî günleri yeniden yaşıyor. O, renkli ve canlı üslûbu ile, 35 yıl geçmesine rağmen, kendi endişeleri ve duyguları peşinden bizi de sürükleyebiliyor. Atatürk'ün Sakarya Muharebesi sırasında Mme Gaulis'e yazdığı mektup şöyle başlar: "*Sevimli mektubunuz, verdiğiniz bütün haberler, hakikat ve adalet adına daha Fransa'ya dönmeyen, bizden yana cesaretle giriştiğiniz övülmeğe değer mücadele için sonsuz teşekkürlerimi bildiririm.*" Bu mektuptaki davet üzerine, bir müddet sonra, Mme Gaulis Anadolu yolculuklarından üçüncüsüne çıkıyor ve 18 Kasım'da (1921) Ankara'da bulunuyor. Atatürk'ün Mareşal Lyautey'ye ulaştırılmak üzere yazdığı mektup (23.12.1921) işte bu yolculuk sırasında Mme Gaulis'e teslim ediliyor ve bu mektup tarihinden biraz sonra (22.1.1922) Lyautey Fransız Başvekiline yeni bir rapor gönderiyor.

Mme Gaulis'in 1920 yılı sonlarında Fas'a uğradığını, Lyautey ve Fas'ın ileri gelenleriyle görüşüğünü, Anadolu'nun durumunu kendilerine uzun uzadıya anlattığını biliyoruz. Lyautey de 21 Aralık 1920 tarihinde — burada bir kısmını verdiğimiz — raporu Fransız Başvekiline gönderiyor. Aynı tarihlerde de (27.12.1920) Claude Farrère, Lyautey'ye yazdığı mek-

tufta, *Gaulois* ve *Information* gazetelerinde gerek Fas olayları, gerek Sèvres muahedesi hakkında yayımladığı makalelerin beğenilmiş olmasından memnuniyetini izhar ediyor. Claude Farrère'in bu makaleleri Lyautey'nin teşviki üzerine yazmış olduğu muhakkaktır.

İzmir'in kurtuluşundan birkaç hafta sonra Mme Gaulis tekrar Anadolu'yu, bütün savaş bölgelerini gezerek Yunanlıların yaptıkları tahribatı inceliyor. İki Lozan Konferansı sırasında da Fas dönüşü yine Ankara'ya uğruyor. Bu, onun beşinci yolculuğudur. Lyautey, 1920 yılındaki raporunda şöyle diyordu: "... Her şeyden önce, inkâr edilemeyecek bir durum husule geldi. O da, bugün, Yunanistan olaylarından, İslâmlığın bolşeviklik hareketiyle doğrudan doğruya temasa geçmesinden beri, suitandan başlayarak Fas seçkinlerinin meşgaleleri arasında Türkiye meselesinin yeni bir yer tuttuğudur.

...Bu adamlar, (Fas şehrinin ileri gelenleri) tam olarak Türk milliyetçiliğinin teşkilâtını, *Kemal*'in bolşevikliğe yönelmiş müfritlerle arasının iyi olmadığını biliyor ve Sovyetlerin Doğu'ya mahsus formülleriyle samimî olmaktan ziyade (opportuniste) olduklarını açıkça belirtiyorlar. Ama, Türklerin, her taraftan hücumu uğradıkları takdirde, nihayet ister istemez, nerede bir istinat noktası bulurlarsa oraya yönelmek zorunda kalacaklarını söylüyorlar. Bu insanların nazarında Ruslar inanılacak bir millet değildir.

.... Fransa'nın, Doğu'da müslümanların hâmisî olduğu, burada nefret uyandıran Yunanlılardan Türkiye'yi kurtardığı, Mısır'da, Hicaz'daki olaylardan ve bilhassa Filistin'deki Yahudi devletinin kurulmasından beri burada itibarını kaybetmiş olan İngiltere'ye kafa tuttuğu haberi gelsin, askeri bakımdan katlandığımız fedakârlıklarda ve zahmetlerde bir hafifleme, bir ferahlık derhal kendini hissettirecektir."

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ YABANCI VE TÜRK DOKTORLAR

Emin HEKİMGİL

Amerika Bölgesi Öğrenci Müfettişi olarak New York'ta bulunduğum senelerde her öğretim yılının sonunda geçen bir yıl içindeki faaliyetlerimizi gözden geçirirken, ayrı staj sahalarında bulunan elemanlarımız hakkında birer rapor vermek ütiyadındaydık. Bu raporlarımızda elemanlarımızın karşılaştıkları problemlerin neler olduğunu, başarı derecemizi ve eksiklerimizi gözden geçirerek gerekli tavsiyelerde bulunurduk.

Bu cümleden olmak üzere, Amerika'da tıp ihtisası yapmakta bulunan doktorlarımızın durumu hakkında 1956 yazında tanzim ettiğimiz aşağıdaki rapor, Amerika'daki bütün yabancı doktorların durumunu, Türk doktorlarının ne şekilde Amerika'ya gittiklerini ve bundan sonra gideceklerin de nasıl hazırlanarak gitmeleri

lâzımgeldiğini göstermektedir. Amerika'daki tabiplerimizin durumu hakkında matbuatımızda çıkan haberlerin çoğunun yanlış ve mübalâğalı olduğunu görerek bu raporun, umumî efkârımıza ve bilhassa bu sahada yazı yazan ve münakaşa yapan ilim adamlarımıza, yazarlarımıza faydalı olacağı kanaati ile neşrini faydalı buluyoruz.

★ ★

Amerika Birleşik Devletlerinde

Tıp stajı (ihtisası):

2. Dünya Savaşına tekaddüm eden senelerde, birçok yabancı memleketlerden olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletlerinden de pek çok sayıda doktor tahsil, staj veya ihtisas için Avrupa'nın büyük merkezlerine, hususi ile Almanya ve Avusturya'ya gitmekte idi. Fakat Hitler rejimi ve Amerika Birleşik Devletlerinde tıp

Şimdi Atatürk'ün yazdığı ve kendisine yazılmış olan bu konu ile ilgili diğer mektupları bulmak gerekiyor.

Mme Gaulis'in kızı Mme G. G. de Solliers'den yeni aldığımız bir mektupta şu satırları okuyoruz: "...Anneme ancak 1948 yılında Kuzey-Afrika'dan dönüşümde kavuştum. Pek hasta idi ve çoğu zaman kendisinde değildi. Tedavi etmek üzere onu Fernay - Voltaire'deki evime götürdüm ve orada 30 Ekim 1950 de öldü. Annem kendine geldiği anlarda eski parlak zekâsını buluyor ve kızına (torununa)

hep Türkiye yolculuklarından, Ankara'da geçirdiği günlerden bahsediyordu. Her şeye üstün tuttuğu *Kemal Atatürk*'le olan dostluğunu anlatması, ona yeniden hayat veriyordu."

Unlü bir Fransız askerinin İstiklâl Savaşımızdaki yardımlarını, vefakâr bir gazeteci kadının son nefesine kadar Atatürk'e olan bağlılığını belirtmek ve bütün dünyanın hayran olduğu büyük Ata'nın yüce şahsiyetine saygı ve sadakat gösteren bu iki Türk dostundan bahsetmekle, biz de, Ata'mızın aziz hâtırasını anmak istedik.

sahasında girilen araştırmalarda görülen büyük terakki, bu temayülü değiştirdi. Halen U.S.A. tıp sahasında lider bir mevkidedir. 1944 - 1945 yılında Amerika Birleşik Devletleri hastahanelerinde approved 7666 residentlik varken bu miktar 1954 - 1955 yılında 25.486 ya yükselmiştir. Bu zaman zarfında Intern'likler de 8429 dan 11.648 e çıkmış bulunmaktadır. Bunun mânası şüphesiz, millî refah ve sağlığı temin ve bu konudaki problemleri hal için hastahane sayısının artırılması, hastahane personelinin yeterli ve kaliteli hale getirilmesi arzusudur. Fakat Amerikan tıp fakülteleri mezunlarının yıllık vasati sayısı olan (7.000) doktor ile bu ihtiyacı karşılamak mümkün olamamaktadır. Bu sebeple de Amerika Birleşik Devletleri, bugün veya daha uzun yıllar için, kapılarını yabancı doktorlara açmış bulunmaktadır. Geçen yıl içinde U.S.A. deki etibba odasına kayıtlı 22.120 doktordan 7.873 ü, yahut bu miktarın % 26.2 sı yabancı tıp fakülteleri mezunları idi.

Bir yabancı doktor için, bu şiddetli ihtiyaç ve talep karşısında, Birleşik Devletlerdeki hastahanelerde kolayca iş bulmak mümkündür. New York, Ohio, Illinois ve New Jersey gibi eyaletlerin hastahaneleri itibarı ile bu şans daha da yüksektir. Bu eyaletlerin ilk üçünde yabancı doktor sayısı umumi yekûnunun % 30 u, New Jersey'de ise % 69 dur. 1951 - 1952 de 2072 olan yabancı doktor sayısının geçen yıl 7873 e fırlayışında, yukarıda arzulanan sebeplerden başka, Federal Devletin ve mesleki bir takım organizasyonların temin ettikleri teknik yardımlarla bazı devletlerden çok miktarda doktor celbine muvaffak oluşları da gösterilebilir. Filipinlerden 1065, Kore'den 216, Hindistan'dan 208 doktorun U.S.A. de bulunuş sebepleri arasında bu da vardır.

İşaret olunan şiddetli ihtiyaç dolayısıyla ile bazı büyük hastahaneler Avrupa'ya, müteakip yıl için intern celbi maksadı ile

idarecilerini göndermekte, diğer birçokları da aynı gaye ile reklâmlarını hususiyile İngiltere, Almanya, Holanda ve Skandinav memleketlerinin tıp dergilerinde neşrettirmektedirler.

Staj ve ihtisas için U.S.A. gelen doktorlar yanında, geçen yıllarda çok miktarda yabancı profesör ve araştırmacı âlim ziyaretçi olarak davet edilmişlerdir. Institute of International Education'ın son yıllık raporuna nazaran, "Open Doors", tıp sahasında bu yabancı fakülte mensubu ziyaretçilerin sayısı geçen yıl 192 idi.

Yabancı doktorların çok büyük bir kısmı, muvakkat bir süre için ve ihtisas veya staj maksadı ile U.S.A. e gelmekte ve bunlar muhaceret vizesini değil, talebe veya exchange visitor vizesini hâmil bulunmaktadırlar. Bu vize ile gelenlerin şahısları adına serbest tababet yapmaları imkânsız olduğundan, bunlar bu şekilde çalışmak için zarurî lisansı hâmil olmayı icabettirmeyen hastahanelere girmekte-dirler.

Amerika Birleşik Devletlerindeki hastahanelerden bazıları internlik, bazıları residentlik, bazıları da her ikisi bakımından approved'durlar. 1954 de 1364 hastahanedan 159 u yalnız internlik, 515 i yalnız resident'lik için 690 ı da iki şekilde de staj yapılmasına müsait ve bu yönden approved bulunmakta idiler.

Hastahanelerin kapasiteleri ile mütenasip olarak intern veya resident istihdam miktarı da değişmektedir. Meselâ:

New York Hospital'in

dahiliyedeki intern sayısı : 16

Pathology'deki intern sayısı : 2

Çocuk hastalıklarındaki intern sayısı : 4

Umumi cerrahideki intern sayısı : 15

Diş cerrahisindeki intern sayısı : 2 dir.

Intern'ler — stajlarının ilk yılında olanlar — için hastahanelerce tesbit edilmiş vasati aylık ücret miktarı \$ 75.000 dolar kadardır. Buna yeme, yatma, dahili

üniforma ve çamaşır yıkanması şeklindeki aynı yardımlar da eklenmelidir.

Intern olarak yapılacak bir yıllık staj süresinde doktorun münavebe ile (Rotating Internship) muhtelif ihtisas sahalarında çalışması lâzımdır. Bu saha ve süreler hakkında bir fikir vermek üzere Bronx Hospital'in "Rotating Internship" programını buraya alıyoruz:

- 5 Ay Dahiliye (Medicine)
- 3 Ay Cerrahi (Surgery)
- 2 Ay Doğum (Obstetrics)
- 2 Ay Çocuk hastalıkları (Pediatrics)

12 Ay

Bu çalışmalarla tev'em olarak muayyen zamanlarda meslekî konferanslara, gayri resmi münazaralara iştirak etmek, ferden konferanslar vermek ve her gün mürakabe edilmek icabeder.

Residency 3 yıllık bir staj devresidir. Resident olabilmek, gerekli application form'u doldurmağa, internlikte geçen müddete ait sicilini kifayetine, iki adet tavsiye mektubu ibrazına ve şahsi bir görüşme'ye mütevakıftır.

Bir dahiliye resident'i ilk sene "Assistant Resident" olarak hizmet görür. Bu bir yıllık çalışma aşağıdaki şekilde plânlaştırılmıştır:

- 6 Ay Dahiliye'de
- 4 Ay Private Service'de
- 1 Ay Out - Patient Department'da
- 1 Ay Seçime tâbi hizmetlerde ki bunlar:

(Pathology, X Ray, Hematology, Caridology) dir.

Bu müddet zarfında da seminerlere, departmanlar arası konferanslara ve klinik tetkiklerine iştirak gereklidir.

Residentliğin üçüncü yılında Chief Resident olunmakta, ücretle birlikte mesuliyetler de artmakta ve murakabe sahası genişlemektedir.

Resident'lerin aylık ücretleri, aynı yardıma inzimamen vasati olarak \$ 100.00 - \$ 120.00 dolar kadardır.

1955 - 1956 yılı istatistiklerine nazaran, Amerika Birleşik Devletlerinde 84 yabancı memleketten doktor staj yapmaktadır. Bu doktorların en büyük kısmı Uzak-Şark ile Avrupa ve Lâtin Amerika'dan, zikre değer diğer bir kısmı da Yakın ve Orta-Şark ile Kanada'dan gelmektedir. Umumi yekûnun % 69 u ileri staj — İhtisas — (Residentlik) yapmakta ve % 31 i de henüz intern olarak hizmet görmektedir.

Umum yabancı doktor sayısının % 13 ü kadındır. Kadın doktorların yarısından fazlası da Uzak-Şark'tandır.

Yabancı resident doktorlar 35 muhtelif ihtisas sahasında çalışmaktadırlar. Bu sahalardan en önemlileri sırası ile:

General Surgery, General Medicine, Obstetrics and gynecology, pathology, psychiatry, pediatrics, anesthesiology, internal medicine, radiology, orthopedics, otolaryngology, ophthalmology, neuro - surgery, pulmonary diseases ve tuberculosis'dir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE STAJ YAPAN DOKTORLARIN SAYILARI İTİBARIYLA BAŞTA GELEN MEMLEKETLER (1)

Memleket	Doktor sayısı
Filipin Adaları	1065
Kanada	584
Almanya	364
Türkiye	320 (1)
Yunanistan	232
Hindistan	208

Yabancı doktorlar, çalışmalarlarıyla bulundukları hastahanelere azami derecede faydalı olmaktadır. Umumiyetle Birleşik Amerika'ya gelen yabancı doktorlar sosyal temaslarına yetecek kadar ingiliz-

(1) Bu rakamlar, Institute of International Education'in "Open Doors" adlı yıllık raporundan iktibas edilmiş olup, 1955 - 1956 ders yılına ait en sahil miktarları ifade etmektedir.

ceye vakıf iseler de, konferansları takip ve hastaları ile münasebetlerine yetecek kadar lisan bilmemektedirler. Maamafih, bunların kâfi derecede lisan bilmemeleri "İyi doktor" olmalarına mani bir hal telâkki edilmemektedir.

Hastahaneler, bilhassa son yıllar içinde yabancı doktorların ehliyet bakımından en az yerli doktorlar ayarında olmaları hususuna itina göstermektedirler. Bu maksatla karma bir komisyon teşkil olunarak yabancı tıp fakülteleri mezunlarının durumlarının incelenmesine başlanmıştır.

Komitede "U.S. Federation of State Medical Boards" ve "Council on Medical Education and Hospitals of the American Medical Ass." ve "The Association of American Medical Colleges and the American Hospital Ass." temsil olunmaktadır.

Komite, Amerikan halkının sıhhat ve bakımını ilk gaye telâkki ederek, muhtelif nam ve vizelerle gelen muhtelif tıp fakülteleri mezunu yabancı doktorların eğitimsel iktidarlarının Amerikan tıp okulları ile mukayese edilebilir olmasına çalışacaktır.

Geçenlerde "American Medical Ass" de programı tasvip eden dördüncü organizasyon olarak teşekküle iştirâke karar vermiştir. Ağustos ayı başlarında, bu yeni komitenin yabancı tıp okullarını değerlendirme servisi ilk defa olarak Şikago'da toplanmıştır.

İntern veya resident olarak çalışmak istediği hastahane ile temasa mecbursa da, diplomasının veya tecrübesinin değerlendirilmesi işi, yukarıda bahsi geçen komitenin Şikago'daki esas merkezince yapılacaktır. Asgari ehliyet şartları arasında 18 yıl eğitim vardır ki, bunun 32 aylık kısmının tamamen tıp tahsili stajına tahsis edilmiş bulunması istenmektedir. Haric memleketlerde 126 test merkezine sahip bulunan "Educational Testing Service" vasıtası ile, taliplerin temel tıbbî ve

kllinik bilgilerden bir imtihan geçirmeleri de bahis konusudur.

Bu organizasyon, vakıflar, hastahanelerin mütevazî yardımları ve bizzat taliplerin, Amerika'ya muvasalâtlarından sonra ödemeleri mümkün olan ücretlerle finanse edilecektir.

Yeni programın 1957 de meriyete konması plânlaştırılmıştır. Buna tebean gelecekler 1958 temmuzunda staja başlayacaklardır.

Yeni program, tamamen ihtiyari ve hastahaneleri kendi doktorlarını intihapta mükellefiyetler altında bırakmıyacak bir mahiyet arzetye olup birçok hastahaneler bunu şimdiden kendileri için ciddi bir hizmet telâkki etmektedirler. Bu programın zikre değer bir ciheti de değerlendirmeyi okullara göre değil, fertlere göre yapmasıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde
Staj (ihtisas) yapan Türk doktorları:

Malûm olduğu üzere, hususiyle 2. Dünya Harbinden sonra memleketimizden Amerika Birleşik Devletlerine her yıl miktarı artmak üzere staj - ihtisas için doktorlarımız gitmektedir. Bunlardan büyük bir kısmının gayesi ihtisas yapmaktır; pek azı da mütehassıs olmakla beraber, staj veya ikinci bir ihtisas maksadı ile bölgemize gelmekte veya gönderilmektedir.

Esas itibariyle, ihtisas yapma imkânlarının az ve zor olduğu memleketimizden, yeni fakülte mezunları ile bir müddet devlet veya hususi müesseseler hizmetinde çalışmış kıdemli doktorların veya ihtisas sahibi, meslekte ilerlemiş mütehassısların Amerika Birleşik Devletlerine ihtisas yapmak veya bilgisini, görgüsünü artırmak üzere gelmeleri veya gönderilmeleri şüphesiz faydalıdır. Tıp sahasında yapılan vâsi araştırmalardan müspet ve devamlı neticeler alınan, şiddetli doktor ihtiyaç ve talebinin mevcut olduğu Birleşik Devletlerde doktorlarımızın kolayca iş bulabilmele-

ri, kontrat vadelerinin bir yıl oluşu sebebiyle beğenilmeyen bir hastahaneyi ertesi yıl değiştirme imkânlarının mevcudiyeti, ihtisas müddetince \$ 50.00 ile \$ 450.00 dolar arasında ücret alınabilmesi, iâse ve ibâtenin hastahanelerce temin edilmesi gibi hususlar bu gelişi kolaylaştıran ve faydalı kulan sebepler arasında zikredilebilir. Esasen bu sebeplerdendir ki, 1 Ocak 1953 tarihinde Müfettişliğimize kayıtlı doktor sayısı 95 iken bu miktar 1955 - 1956 yılında 211 i bulmuştur. Institute of International Education'ın yıllık raporunda ise 1955 - 1956 ders yılında Amerikan hastahanelerinde staj gören bütün Türk doktorlarının sayısı 320 olarak kayıtlıdır. Bu miktar, Amerika Birleşik Devletlerinde stajyer doktorları bulunan yabancı memleketlerin 4 üncüsü olduğumuzu da ifade etmektedir. Müfettişlik kayıtlarına nazaran 211 olan miktar ile 320 arasındaki fark (109) Ofise kayıtlı olmıyan doktorlarımızın sayısını ortaya koymaktadır.

Bölgemize ihtisas veya staj için gelenler, umuimeyt itibariyle Maarif Vekâletinin müsaadesini alıp Müfettişliğimizle resmî bir bağ kurmakta iseler de, miktarı meçhul bir kısım doktorumuz bu izni almaksızın gelmiş ve gelmektedir. Bu gibiler netice olarak Müfettişliğimizce de tanınmamakta ve resmî şekilde murakabe ve himayeden âzade ve mahrum stajlarını yürütmektedirler. Böyle gelenler, çalışanlar veya dönenler hiçbir makamca bilinmediğinden resmî istatistiklerimizin dışında kalmaktadırlar. Oysa ki bilhassa Sağlık Vekâletinin, hizmetinde kullanabileceği eleman miktarını bilmemesi, programlarında bu yetişmiş elemanlara yer ayırmamasını, onları dikkate almamasını, dolayısıyla birtakım aksaklıkların zuhurunu ihtaç edecektir. Bu şekilde habersiz gelenlerin ihtisas dalları da bilinemiyeceği için, tamamen arzularına tebean seçebilecekleri bu dallar, memleketin ihtiyaçlarına tekabül ve tevafuk da etmiyebilir. Müfettişliğimizin kanaatine göre, harice gönderilen

talebelerin dalları meselesine verilen önemi nisbetinde, memleket ihtiyaçları dikkate alınarak doktorlarımızın ihtisas sahaları için de titizlik ve alâka gösterilmeli ve muhtelif dallar arasında bir muvazene teminene çalışılmalıdır. Bu muvazene, müteakip yıllarda açılacak hastahaneler, klinikler, dispanserler, üniversiteler, research merkezleri ve serbest sahalar bakımından memleketin varlığına ihtiyaç hissedeceği mütehassısların adetleri hakkında zaman zaman araştırmalara dayanan istatistikler neşri, lüzumlu ve bakir sahalarda ihtisas yapacaklara tercihan döviz hakkı tanınması suretiyle kısmen sağlanabilir ve doktorlarımızın ihtisas dallarını indî mütalâa ve sezîşlerle seçmeleri hâlinin, bu yüzden vaki olabilecek birtakım yanlışlıkların, önüne geçilebilir.

Bölgemize ihtisas veya staj için gelecek doktorlarımızın hassaten Maarif Vekâletinin müsaadesini almaya mecbur tutulmaları halinde pek çok menfaatlerin sağlanacağı kanaatindeyiz. Bir kere:

Hastahane tâyinine başlıbaşına bir mesele ehemmiyeti verilmelidir. Doktorlarımızın, yapacakları ihtisas dalları ile ilgili, şartları en münasip hastahaneler hakkında Vekâletçe tenvirleri mümkündür. Bu hususta Sağlık Vekâletinin Vekâletimizle işbirliği yapması şayanı arzu'dür. Şartları en münasip hastahaneler tâbirinin en bol ücret veren hastahaneler şeklinde telâkki edilmeyip ilmî otoritelere en çok sahip, araştırma lâboratuvarları bulunan, sahalarında beynelmilel şöreti haiz hastahaneler anlamına kullanıldığı tabiidir. Hastahanelere dair kulaktan kapılan, hususi mektuplarla öğrenilen bilgiler buraya gelen doktorlarımızı bazen acı sürprizler karşısında bırakmaktadır.

Ayrıca, hastahanelere müracaat ve kabul için gerekli formaliteler de Vekâletçe bir form ile izah edilebileceği için, taliplerle bu müesseseler arasında lüzumsuz yazışmalar, anlaşmazlıklar, zaman israfı v.s. de önlenabilir.

Malûm olduğu üzere, hastahane tâyini-
ninde, hastahanelerin kapasitesini bilme-
de müracaata en sahih kaynak "Journal
of the American Medical Association"dur.
Bu jurnallara abone olunması halinde,
Amerika Birleşik Devletlerinde her yıl için
staj saha ve stajyer ihtiyacı öğrenilmiş,
taliplere fikir verilmiş olur. "Council on
Medical Education and Hospital Ameri-
can Medical Ass."ce hazırlanan "Residency
Information Bulletin" de bu hususta tat-
minkâr bir müracaat kaynağıdır (1).

Hastahanelere müracaat hususunda
talipierin aşağıdaki cihetlere riayetleri tav-
siye olunabilir :

1 — Hastahaneler kontratlarını her
yılın 1 temmuzunda yeniledikleri için
müracaatların bu tarihten en az altı, yedi
ay önce yapılması (İnternlik için 1 Ocak,
Residentlik için 1 Aralık'tan evvel) ;

2 — Hastahaneden (İki, üç hastaha-
neden birden de olabilir) getirilecek App-
lication form'ların bizzat ve tam olarak
doldurulması (umumiyetle fotoğraf eklen-
mesi de istenir) ;

3 — Tıp diplomasının asıl ve tastikli
İngilizce tercümesinin, (bazı hastahaneler
ile süreleri ve bunlardan alınmış notların
tercüme edilmiş listesinin) ;

4 — Üç profesörden tavsiye mektubu-
nun (bunlardan birinin tıp fakültesinin
dekanından olması) ;

5 — Mezuniyeti müteakip bir yerde
çalışılmışsa süre ve mahiyetini açıklar ya-
zıların tastikli tercümelerinin
application form'larla birlikte gönderil-
mesi şayanı tavsiyedir.

Böyle bir müsaade zaruretinin sağlı-
yacağı en mühim menfaatlerden biri de,
şimdiki halde sayıları meçhul birçok dok-
torumuzun dış memleketlere geliş ve dö-
nüş zamanlarının, yaptıkları ihtisasların
resmî makamlarca bilinmesi, bu suretle
de memleketin ihtiyacını karşılamak için

yetişmiş elemanlardan istifadenin plânlaş-
tırılması hususudur.

Bölgemize, Maarif veya Sağlık Vekâ-
letlerinden müsaade almaksızın gelenler,
bu sebeple de Müfettişliğimizde kayıtları
olmayanlar, dövizsiz ve askerliklerini de
yapmış doktorlardır. Buradaki vizelerini
de çalıştıkları hastahanelerin delâletleri
ile Immigration makamları nezdinde tem-
dit ettirebildikleri için Müfettişlikle res-
men rabıta tesisine ihtiyaç duymamakta-
dırlar. Fakat bu gibilerin de sık sık dip-
loma tercümesi v.s. nevinden birtakım se-
beplerle Müfettişliğimize başvurdukları ve
dileklerinin intaç edildiği çok vakidir. Mü-
him olan cihet bu durumdaki doktorları-
mızın, yukarıda da arzedildiği üzere dönüş
zamanlarının tâyiniinde tamamen muhtar
olmaları, bu sebeple de kendilerinden
memlekette istifade işini organize etmek-
te muayyen rakamlara dayanılamaması-
dır. Bugün için Amerika Birleşik Devlet-
lerinde mevcut olan doktor ihtiyacı, bu
katagoriden doktorlarımızın vizelerini
müşkülât çekmeden uzatmalarını mümkün
kılıyorsa da, bir müddet sonra durumun
değişmesi ve exchange visitor visa'yı hâ-
mil yabancı doktorların buradaki müddet-
lerinin belirli normal bir zamana konması
ihtimali vardır. Bu husustaki kanun tadili
Ayan Meclisinden geçmiş olup, bir müd-
detten beri Kongre'de beklemektedir.

Staj süresi ihtiyarî ve meşru sebep-
siz uzadıkça, stajyerin memleket hesabına
kayıbı tehlikesi başgöstermektedir. Evlen-
me, daimi vize alma, fazlaca kazanç gibi
sebeplerle stajyerlerimizin burada çok
uzun müddet kalıp en enerjik zamanları-
nı dışarıda harcamaları ve memlekete yor-
gun, intibak kabiliyetleri azalmış bir du-
rumda avdetleri mevzubahistir. Yukarda
arzedilen sebepler, stajyerin yurda hiçbir
zaman dönmemesine de âmil olmaktadır.
Binaenaleyh, ihtisaslarını tamamlamış ve
bu iş için gerekli zamanı kullanmış bulu-
nan, dövizi kesilmiş veya haddizatında dö-
vizsiz gelmiş, bir doktorun yurda avdeti-

(1) Her iki bülten raporumuza ekli olarak
takdim edilmektedir.

nin temini hususunda bir karar ittihazi ve tatbiki çarelerinin bulunması bize zaruri görünmektedir. Böyle bir kararın tatbiki-ne ise, Amerika Birleşik Devletleri ile varılacak bir anlaşma dışında imkân bulunamayacağı aşîkârdır.

Burada, aşağıdaki hususlara dikkati çekmek bizce faydalı telâkki olunmaktadır:

Evvelâ hiçbir doktorumuzun Maarif veya Sağlık Vekâletinden müsaade almak-sızın, bu müsaadeyi ibraz etmeksizin Vilâyetlerden pasaport almaması sağlanmalıdır. (Bu işlerle ilgili bir büronun Sağlık Vekâletinde teşkili ve bu işlerin organizasyonunun deruhtesi düşünülebilir). Saniyen, pasaportların ilk verilîş anlarında-ki süreleri de, müsaadeyi veren makamca bir tetkike binaen tahdit ve tâyin edilmelidir. Bu müddetin, yapılacak ihtisasasın bütün süresini kavramasına lüzum yoktur. Vizenin süresi, pasaportun süresi ile ilgili olduğu için pasaport süresinin gayet itinaî ve isabetli olarak tâyin ve temdidi icabeder. Memleketten alınmış kısa süreli — en çok iki yıllık — bir pasaport, mahallî konsolosluklarca lüzuma binaen ve maslâhata uygun süreler için yine itina ile uzatılmalıdır (1).

Zikre değer bir cihet de şudur: Resmî müsaade alarak gelip Müfettişliğimize bağı olan doktorlardan bazılarının Kanada veya Meksika'ya giderek bir müddet sonra dönme dilekleri, bu vesile ile vizele-rini daimi ikamet vizesine değîştirme ihtimalleri bulunduğundan, öğrenciler misilli is'af edilmemekte, Başkonsolöslükla-rımıza pasaportlarının verilmesi hakkında yazı yazılmamaktadır. Fakat bazı doktor-

ların, şüphe uyandırıcı bu Kûba, Kanada veya Meksika'ya gitme dileğinden sarfı-nazarla doğruca Türkiye'ye dönerek yeni bir vize ile oradan avdetleri ihtimali göz-önünde bulundurulmağa değer.

Doktorlarımızın gönderilişlerinde dikkate alınması gereken hususlardan biri de, her ne kadar Türk Öğrencilerin Yabancı Memleketlerde Okumaları ile İlgili Talimatname'de sarahat yoksa da, taliple-rin lisan durumları olmalıdır.

Esasen hastahaneler şart koştukları takdirde Amerikan Başkonsolöslükla-rından vize alınması, bu makamlarca yapılmakta olan basit bir lisan imtihanı geçirmeye bağlıdır. Fakat bazı hastahanelerde bu husus kabul için bir şart telâkki edilmemektedir. Doktorlarımızın lisan bilerek bölgemize gelmeleri haddizatında tamamen kendi menfaatlerinedir. Zira aksi halde çok uzun bir müddet sadece lâlettayin işlerde istihdam edilmeleri ihtimali bulunduğundan, bu zaman kendilerine faydalı olmayacaktır.

Buna inzimamen, bölgemize gelmek isteyen doktorlarımızın kısa bir müddet bir Orientation kursu geçirmeleri ve Amerikan âdet ve yaşayışı hakkında bilgi edinmeleri, intibak zorluklarını ortadan kaldırmak veya azaltmak bakımından çok faydalı telâkki olunabilir.

Lisan bilgîsinin mürakabesi, müsaade itası esnasında yapılacak bir İngilizce test ile, ikicisinin kısmen temini bir broşür veya muayyen zamanlarda açılacak kurslarla mümkün görülmektedir.

Hassaten kayda değer bir cihet de şudur: Gelmek isteyen taliplerin lisan bilmeksizin biliyormuş gibi beyanda bulunmaları ve Amerika'ya varışta, iş yerinde, meselenin anlaşılması sebebiyle vukubulacak üzücü vaziyetlerin de, müsaade itasında lisan bilgisinin kontrolü suretiyle önlenebileceği hakikatidir.

Stajyer doktor göndermenin bir elden ve plânlı şekilde yapılmasını icap ettiren zaruretlerden bir başkası da, gelenlerle

(1) Tıbbın muhtelif şubeleri itibariyle Amerika'daki ihtisas süreleri aşağıda gösterilmiştir. (Me'haz: Directory of Medical Specialists, cilt 5)

General Surgery (5), G. Medicine (4), Gynecology (4), Pathology (4), Psychiatry (4), Pediatrics (3), Anesthesiology (3), Internal Medicine (4), Radiology (4), Orthopedics (5), Otolaryngology (4), Plastic Surgery (5) senedir.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Prof. Dr. Yavuz ABADAN

Reşat Nuri'nin beklenmeyen ölümü, birçokları gibi, benim için de, uğursuz bir sürpriz oldu. Son beş yıl içinde kendisi ile yalnız bir kere, Büyükkada iskelesinde rastlaşıp, ancak birkaç hasret cümlesi teati edebilmiş olmayı, hayatımın en bahtsız mahrumiyeti saymaktayım. Aramızda, kaynağını üç, dört yıllık bir siyasi hayat iştirakinden alan engin bir sevgi ve saygı bağılığı, samimi ve derin bir dostluk münasebeti olduğu halde, bu uzun ayrılık yüzünden hastalandığını bile duymamıştım. Bu sebeple, hâlâ inanmak istemediğim, âni ölüm haberinin ağır darbesi altında ezilmekteyim.

Reşat Nuri ile ilk gıyabî tanışıklığım, daha Eskişehir Ortaokulunun ilk sınıflarında iken oku-

duğum, "Çalı Kuşu" ile başladı. Bu eserin kahramanı Feride ile, o zaman henüz bir kasaba olan doğduğum şehrin ufuklarını aşamamış olan hayalim, yalnız Anadolu'nun ücra köşelerini değil, İstanbul'un füsun ve şiir dolu bucaklarını da dolaşmıştı. O tarihten itibaren, Reşat Nuri'nin hayran bir muakkibi olmuştum. Kendi zevkime göre, "Akşam Güneşi"nde reel bir hayat gerçevesi içerisinde işlenmiş romantik bir memnu aşkın kavurucu hüsrânını tattım. "Rasit Rıza'dan seyrettiğim "Taş Parçası"nda ilk defa bütün unsurları öz mahlûz olan bir hayat dramının, başarı ile Türk sahnesine çıkarıldığına şahit oldum. Niha-yet "Yeşil Gece"nin mütevazi kahramanında, memleketimi taassubun karanlığından kurtarma hedefinde birleşen, ideal arkadaşımı buldum.

dönerler yekûnu arasında izah edilebilir bir nisbet bulundurmanın gerekliliğidir. 1955 - 1956 ders yılı içinde Bölgemize resmî müsaade ile gelen doktorlarımızın sayısı 41 olup aynı süre içindeki döner yekûnu 11 dir. Fakat bu sayılar arasındaki nisbetin normal olup olmadığını izaha imkân bugün için yoktur. Habersiz gelmişler hakkında ise izaha mesnet olabilecek yukarıki rakamların da verilemeyeceği tabiidir.

Maarif Vekâletinden müsaade almış olarak gelen doktörlarımıza Müfettişliği-mizce çeşitli bakımlardan hizmet ve yardımlarda bulunmaktadır. Dövizlerinin getirilmesine, tecillerinin yapılmasına, vatan-daşlık ilmhâberlerinin uzatılmasına yarayacak belgelerin tanzimi, durumlarını takip, Türk ve Amerikan makamlarınca veya ailelerince istenecek malûmatı ita, yurda dönüşte tenzilât belgesi verilmesi, diploma ve belgelerini tercüme ve tasdik bu arada sayılabilir.

Tecilli doktorlarımızdan bir kısmı 4 - 5 yıllık bir ihtisas ve staj devresi için geldikleri halde, Vekâlet müsaadesini aldıkları tarihte yaşları, bu sürece tecilleri-ne imkân bırakmayacak derecede ileri bulunmaktadır. Bu gibilerin 29 yaşına girdikten sonra Müfettişlikçe tecillerine delâlet olunamamakta, dolayısıyla tecillerinin ihtisaslarını bitirecekleri tarihe kadar yapılabilmesini teminen Millî Müdafaa Vekâleti nezdinde teşebbüs icap ve bu yüzden uzun muameleler cereyan etmektedir. Binaenaleyh bu hususun da müsaade itasında dikkate alınmasına işaret etmek isteriz.

Geçen yıllarda stajyer doktorlarımız konusunda muhtelif raporlar ilgili makamlara takdim kılınmıştı. Bu defa öncekilerden daha ihatalı olarak hazırlanan bu raporumuzun da aynı konudaki çalışmalarda faydalı tesirleri olmasını temenni ederiz.

Reşat Nuri ile şahsen tanışmamız, oldukça geç bir tarihe, 1943 Martına rastlar. O yılın seçimlerinde o, Çanakkale'den, ben de Eskişehir'den mebus seçilmiştik. Evkaf apartmanlarında mebusların ikametlerine tahsis edilen birkaç daire, Ankara'da bulunduğumuz müddetçe bizi birbirimize komşuluk bağları ile de yakınlaştırmıştı. İyi bir tesadüf eseri olarak, benim bulunduğum dairede Ahmet Hamdi Tanpınar ile merhum İsmail Habib'in de bulunması, Reşat Nuri ile hemen her gün bir arada bulunmaktan hız alan sıkı bir dostluğun gelişmesine yardım etti.

Reşat Nuri ile daha ilk karşılaşmada eserleri ile hayalimde yaşattığım tasavvurdan daha mükemmel bir insan ile karşı karşıya bulunduğumu derhal anladım. Sadeliği, keskin zekâsı, tatlı dili ve çelebi mizacı ile Reşat Nuri, muhitini teshir hususunda eşine nadir rastlanan bir şahsiyetti. Her türlü kötü duygulardan âri sevgi ve şefkat dolu tertemiz kalbi, insan Reşat Nuri'nin en mümtaz özelliğini teşkil ediyordu.

Bütün siyaset ve meslek hayatı, Türk cemiyetini yükseltme ve aydınlatma dileğinden ışık alan, ülkücü bir realizm ile bezenmiş ve beslenmiştir. Sosyal meselelere karşı engin alâkası, onu zaman zaman kaygılandırır; yakın dostlardan kurulan sohbet meclislerinde memleket dertlerini tahlil ve teşrihe sevk ederdi. Fakat kusur ve kabahatları, şahıslara değil, daima insanın topraktan yaradılışına irca eden ruh asaleti ve müsamaha zihniyeti, onu kırgınlık ve dalgınlardan her zaman münezzeht tutmuştur. En ağır tenkitlerini bile, espri ve fıkralarla süslediği nezih bir sohbet çerçevesinden taşırmaksızın belirtmesini bilir, böylece muhitinde daima bir eyimserlik ve neşe atmosferi yaratırdı.

Gösterişi sevmediği için, topluluk karşısında ve resmîyet havası içerisinde konuşmaktan hoşlanmazdı. Bu sebeple üç buçuk yıllık milletvekilliği süresince Reşat Nuri, bir kere bile Meclis kürsüsüne çıkmamıştır. Ancak bunu, Mecliste konuşulan mevzulara karşı kayıtsızlık veya ilgisizlik mânasına yorumlamamalıdır. Aksine, Reşat Nuri, maarif meseleleri başta olmak üzere, Meclis faaliyetinin bütün safhalarıyla yakından ilgilienirdi.

Reşat Nuri, siyasî kanaatleri bakımından lâyük, inkılâpçı, demokrasi ve hürriyet prensiplerine bağlı bir aydın idi. Hürriyet ve demokrasinin gelişiminde, aydınlardan mürekkep fikir aristokrasisine büyük vazife ve sorumluluklar tevaccüh ettiğine kani idi. Cemiyetin yükselme ve ilerlemesinde tek müessir çarenin, ilmin gösterdiği yoldan halk kütlelerini okutma ve aydınlatma olduğuna inanıyordu.

Kütlelere, ancak bilgi, kabiliyet ve yüksek ahlâkî vasıflardan kaynak alan manevî bir otorite-

tenin, doğru yolu gösterebileceğini kabul ediyordu. Bu sebeple, sadece maddî kudrete cebre dayanan bir hâkimiyetin, insan şerefine aykırı düşmekle kalmayıp, engeç kendi kendini de zimihlâle sürükleyeceği kanaatini, her vesile ile savunuyordu. Daha 1944 te umumî hatlarını bana anlattığı "Tanrı Dağı Ziyafeti", bu kanaatin satirik bir müdafaası olmak üzere yazılmıştır. Umumiyetle Reşat Nuri, siyasî faaliyetleri de ancak ipek böceği gibi sessiz bir yaratıcılığı ifade ve temsil etmesi nisbetinde, faydalı ve değerli bulurdu. Siyasetin ihtirash ve haşin bir iktidar mücadelesine soysuzlaşmasını, tehlikeli ve yıkıcı sayardı.

Onunla milletvekilliğine seçilişimiz gibi, ayrılışımız da hemen hemen aynı zamana rastladı. Ondan sonra tâli ve karşılıklı arzu, bizi bir müddet "Memleket" gazetesinde buluşturdu. Rahmetli, milletvekilliğimiz sırasında benim "Cumhuriyet'e yazdığım başyazıları muntazaman takip eder ve pek beğenirdi. O zamanlar henüz tek parti hâkimiyetini devam ettirmekte olan C.H.P.'nin, içeriden tenkid ve kontrolünden büyük faydalar sağlanacağını umuyordu. Bu sebeple, parti ileri gelenlerini, objektif ve yapıcı tenkitlere yer verecek bir gazetenin kurulmasına ikna ettiği gün, âdeta sevincinden uçarak bana geldi ve başyazıları mutlaka benim yazmamda ısrar etti.

Ben, bu teşebbüsün uzun ömürlü olamayacağını tahmin etmekle beraber, onun şevkini kırmamak için teklifi kabul ettim. Tan Matbaasında sağlanan dar bir odada, birkaç aylık bir hazırlıktan sonra "Memleket" gazetesi çıkmaya başladı. Bu isim bile, Reşat Nuri'nin bütün varlık ve enerjisini vakfettiği en kutsal değerın canlı bir ifadesidir. Ne yazık ki, üç ay geçmeden, "Memleket" in partizanlıktan uzak, mümkün olduğu kadar objektif ve mütedil neşriyatı, bazı parti kademelerinde tenkitlere uğradı. Reşat Nuri, hükümet ve parti liderlerinden bazıları tarafından, gazetenin C.H.P. dâva ve prensiplerini yeter kuvvetle müdafa edemediğine dair ileri sürülen sitemler dolayısıyla, "Memleket" in idaresini başka ellere bıraktı. Böylece benim de kendisine vermiş olduğum söz, artık mesnetsiz kalmış oluyordu. Bu kısa işbirliği, maalesef, Reşat Nuri'yı çok üzen böyle hazine bir şekilde sona erdi.

Bundan sonra Reşat Nuri, çok sevdiği asıl mesleğine yani maarifçiliğe avdet etti. Unesco'nun ilk kuruluş yıllarında, Paris'teki Genel İdare Merkezinde memleketimizi şeref ve başarı ile temsil etti. Unesco'nun bütün eski idarecileri, insanlığın bilgi ve kültür yolundan birleşip anlaşması hedefini güden bu yüksek müesseseye, Reşat Nuri Güntekin'in nasıl bir ideal bağlılığı ve vazife aşkı ile unutulmaz hizmetlerde bulunduğuna yakından şahit olmuş ve onun şahsında insanî değerlerin hür gelişimine gönül bağlamış bir idealisti tanıyıp takdir etme fırsatına kavuşmuşlardır.

UNESCO'NUN ONUNCU YILI MÜNASEBETİYLE

Zekâî BALOĞLU

UNESCO'nun onuncu kurtuluş yıldönümü münasebetiyle (*) 11 Kasım 1956 günü Ankara'da Millî Kütüphane salonunda Unesco Türkiye Millî Komisyonu tarafından bir tören tertip edilmiştir.

Millî Komisyon Yönetim Kurulu Başkanı Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam'ın daveti ile yerli ve yabancı seçkin bir dinleyici kitlesinin hazır bulunduğu bu toplantı, Maarif Vekili Prof. Ahmet Özel'in rahatsızlığı sebebiyle, Maarif Vekili Müsteşarı Osman Faruk Verimer'in bir konuşması ile açılmıştır. Verimer bu konuşmasında insan toplulukları arasında düşünüş, inanış, anlayış ve hayat seviyeleri bakımından varolan büyük farkları azaltmak ve insanlığın müşterek saadetini ilerletmek yoluna Unesco'nun eğitim, ilim ve kültür alanlarındaki çalışmalarına temas etmiş ve gerek üzerinde durdu konular, gerekse ulaştığı neticeler sayesinde milletlerarası plânda en çok bahsedilen bir teşekkül olduğunu ifade etmiştir. Verimer bu arada bidayetten beri Unesco'ya üye olan memleketimizin bu teşekkülün programlarını yakın ilgi ile takip ederek faaliyetlerine katıldığı açıklanmış ve bu yolda Unesco Türkiye Millî Komisyonu tarafından Unesco genel programlarına giren konuları memleketimiz imkân ve şartlarına göre değerlendirmeye, aynı zamanda da Millî Komisyon Genel Kurulunun millî plândaki direktif ve temennilerini hassasiyetle yerine getirmeye çalışan Yönetim Kurulu üyelerinden Maarif Vekâleti adına teşekkürlerini bildirmiştir.

Bilâhare Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam, Unesco'nun kuruluşu, gayelerini izah etmiş, teşkilâtın üç organı olan Genel Konferans, Yönetim Konseyi ve Sekreterlik hakkında malûmat vermiş ve geçen on yıl zarfında eğitim, ilim ve kültür yoluyla dünya milletleri arasında kurma-

ğa çalıştığı münasebetleri misaller zikretmek suretiyle izah ettikten sonra konuşmasını şu cümlelerle bitirmiştir:

Sayın dinleyicilerim, Türkiye Unesco'nun en inananmış, en sadık üyesidir ve inanışı çok eskidir. Bütün dünyanın malûmudur ki Türkler tarih boyunca büyük imparatorluklar kurmuşlar ve ve asırlarca dünyanın üç büyük kıtasında hüküm sürmüşlerdir. Son Osmanlı İmparatorluğunun tarihine göz atan her insafli ve bitaraf bir tarihçi kabul etmek zorundadır ki, Türkler zamanın şartları içinde bu İmparatorluğun gerek yükselme ve gerek alçalma ve hattâ yıkılma devirlerinde hükmü altındaki milletleri en insani ve en müsamahalı bir tarzda idare etmişler; onların diline, dinine, âdetlerine, eserlerine dokunmamışlar; hiç bir zaman ırk ve renk farkı gütmemişler; ilhak ettikleri memleketlerde istismarcı ruh ile hareket etmemişler; en düşkün zamanlarında bile, onlara aldıklarından fazlasını vermişler; bu memleketleri dışarıdan gelecek istilâlara karşı kendi kanları ile müdfaa etmişler, bu uğurda hiçbir fedakârlıktan çekinmemişlerdir. Tarihin gelişmesi imparatorluklar için ölüm çanını çaldığı zaman, mevcut imparatorluklar arasında ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu dağılmış, fakat onun yapılış hususiyeti neticesidir ki, tıpkı kurumuş dalları budanan canlı bir ağaç gövdesi gibi dipdiri yeni bir Türkiye'nin doğması mümkün olmuştur. Türk milleti bu uzun tarihten ders almasını bilmiş, olgunlaşmıştır. Bugün Türkiye dünyayı, ileri görünen bir çok memleketlerden daha iyi anlamıştır. Bu sayededir ki, bugün Unesco'nun büyük güçlüklerle dünyaya yaymağa çalıştığı prensipleri daha ortada Unesco yok iken kendiliğinden kabul etmiş ve Birleşmiş milletlerin gayesi olan devamlı sulh prensibini, en büyük evlâdının ağzından "YURTTA SULH, CİHANDA SULH" sözü ile bütün insanlığa ilân etmiştir. Birleşmiş Millet-

(*) UNESCO'nun kuruluş tarihi 4 Kasım 1946 dir.

lerin İkinci Dünya Harbi'nin dehşet verici tayfı karşısında ileri sürdüğü prensipler, bugünkü Türk milletinin imanındır. Bu sebeptir ki Unesco'yu Birleşmiş Milletlerin en sağlam, en esaslı bir teşekkülü olarak telâkki ediyoruz. İçinde yaşamakta olduğumuz karanlık ve konkuş günler, bu inancı bir kat daha kuvvetlendirmektedir.

Görülüyor ki insanların birbirlerinin sevmeleri, birbirlerine eşit haklar tanımaları, aralarındaki haksız ve lüzumsuz anlaşmazlıkları ve düşmanlığı kaldırmaları, birbirlerine zulmetmekten nefret edecek, birbirlerini öldürmekten iğrenecek hale gelmeleri için daha pek uzun müddet bilim ve kültür ışığı altında eğitilmeleri lâzımdır. Eğer bu olmazsa insan oğlu eline geçen ve beşerin refah ve saadeti için kullanılması gereken bu muazzam enerjik kuvvetini, insanlığı yıkmak ve yok etmek için kullanacaktır. Buna göre, insanlar top yekûn yok olmağı göze almamışlarsa, kendileri için tek yol UNESCO yoludur. Dünyanın yeni bir felâket kâbusu altında bulunduğu bu günlerde, onuncu yıldönümünü kutladığımız UNESCO'ya sağduyu sahibi ve iyi niyetli insanların her vakitten daha fazla bir ümit ve iman ile sarılmaları gerekmektedir.

Müteakiben kürsüye gelen Millî Komisyon Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Afet İnan, Unesco'nun gerekçesindeki "Harp insanların dimağlarında başlar; barışın savunma siperlerinin de insan dimağında kurulması gerektir." cümlesine temasla insanların tarih boyunca harpten korunmak ve kaçınmak için çareler aradığını ifade etmiş ve bunun en eski tarihi belgesini şöyle hatırlatmıştır:

"Zamanımızdan tam 3234 yıl önce, yurdumuz Anadolu'nun hâkimi Hitit İmparatoru ile Mısır hükümdarı arasında bir sulh muhadesi imza edilmiştir. Muahedenin birinci maddesi iki hükümdarın sulh ve kardeşliğini ilân ile başlar, ikinci madde birbirlerine husumet beslemeyeceklerini tesbit ettikten sonra, kendilerinin ve oğullarının ebediyen sulh içinde yaşayacaklarını, tanrılarının şahadeti ve müeyyedesine emanet ederler. İşte, bizim yurdumuzun tarihini ilgilendiren iki devlet arasında Suriye üzerinde Hegemonya mücadelesinden sonra yapılan anlaşmada ebedî sulh fikrinin dünyada ilk yazılı bir belge tesbit edilmiş olmasının hatırlanmağa değeri vardır. Çünkü, daha o zamanlar husumetlerden ebedî sulha kavuşma arzusu yazılı olarak tesbit edilmiş, insanların zihinlerinde bu fikrin yerleşmesini hedef tutan bir gaye güdülmüştür; ancak bu fikri benimsetmek için yüzyıllar hattâ bin yılların geçmesi lâzım gelmiş ve gelmektedir."

Prof. Afet İnan sonra aynı gaye ile Birinci

Cihan Harbi akabinde kurulan Cemiyeti Akvama ve İkinci Cihan Harbinden sonra kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilâtına işaret etmiş ve Unesco'nun da ırk, dil, cins ve din ayrılıkları gözetmeksizin milletleri eğitim, ilim ve kültür yoluyla birbirlerine sevdirmek aralarında işbirliği ederek sulha kavuşmalarını sağlamak gayesi ile kurulduğunu belirtmiş ve siyaseti (Yurtta sulh, cihanda sulh) olan memleketimizin Unesco sözleşmesine ilk imza koyan Devletler arasında bulunduğunu açıklayarak bilhassa, Unesco Türkiye Millî Komisyonunun tarihçesini çizmiş, Komisyon çalışma organları olan Genel Kurulun, Yönetim Kurulunun ve Sekreterliğinin teşkilât ve çalışma tarzını anlatmıştır. Bu arada Yönetim Kurulu tarafından teşkil olunan eğitim, müsbet ve tabii ilimler, sosyal ve manevî ilimler, teknik yardım, güzel sanatlar, kütüphanecilik, halk sağlık eğitimi, müzik ve gençlik komitelerinden bahsetmiş ve Komisyon tarafından yapılan ve yapılmakta olan işlerden bazılarını saymıştır. Prof. İnan konuşmasını şöyle sonuçlandırmıştır:

Sözlerimi Atatürk'ün Balkan Antlaşması münasebetiyle söylediği şu sözlerle bitirmek istiyorum:

"Artık insanlık mefhumu vicdanlarımızı tasfiyeye ve hislerimizi ıvılcıktırmağa yardım edecek kadar yükselmiştir. Vaziyetleri ve onların icaplarını medeni insan fikri ile ve yüksek vicdan aydınlığı ile müşahede ve mütalâa edersek şu neticelere varırız:

İnsanları mesud edeceğim diye onları birbirlerine boşazlatmak gayri insani ve son derece tessüfe şayan bir sistemdir. İnsanları mesud edecek yegâne vasıta, onları birbirine yaklaştırmak, onları birbirlerine sevdirmek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını temine yarayan hareket ve faaliyetlerdir. Cihan sulhu içinde beşeriyetin hakikî saadeti ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ile mümkün olacaktır.

Eğer devamlı bir sulh isteniyorsa, kitlelerin vaziyetini iyileştirecek beynelmûl tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın heyeti umumiyesinin refahı, açlık ve tazykin yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir."

diyen Atatürk, bu sözleriyle bugün dâki dünya olayları içinde yaşamıyor mu? Aynı zamanda Unesco'nun tahakkuk ettirmek istediği idealin 1931 de söylenmiş bir ifadesi değil mi?

Atatürk'ün bu dileklerinin ve Birleşmiş Milletlerin idealinin bütün dünya milletlerine önderlik etmesini ve bunların tahakkukunu dilerim.

Konuşmaları Mithat Feramen, Fethi Kopuz ve Enver Kakıcı'dan müteşekkîl trionun kenseri ta-

kibetmiştir. Daha sonra Milli Kütüphane Müdürü Adnen Ötügen, bu münasebetle hazırlanan Birleşmiş Milletler ve Unesco Neşriyatı sergisini takdük etmiş bilhassa eğitim, müsbet ve tabii ilimler, sosyal ilimler ve güzel sanatlar alanlarında Unesco tarafından neşredilen eserleri ve periyodikleri tanıtmıştır. Tören, davetlilere ikram edilen çay ile sone ermiştir.

Aynı tören 21 Kasım Çarşamba günü İstanbul'da yine seçkin bir davetli kitlesinin huzuru ile Galatasaray Lisesi salonunda tekrar edilmiştir. Birincisinden farklı olarak bu toplantı Maarif Vekili Prof. Ahmed Özel'in bir konuşması ile açılmış ve bunu İstanbul Valisi Ord. Prof. Fahrettin K. Gökay'ın konuşması takibetmiştir.

Nihayet aynı tören 29 Kasım Perşembe günü İzmir'de Halk Eğitimi Merkezinde tekrar edilmiştir. Maarif Vekâleti Osman Faruk Verimer'in konuşması ile açılan bu toplantıda ise ayrıca Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Ord. Prof. Dr. Muhiddin Erel söz almış ve konuşmaları İzmir Filarmoni Derneği Yaylı Sazlar Grubunun Şefi Orhan Barlas'ın idaresinde bir konseri takibetmiştir.

Bu törenler radyo rapontörleri tarafından teile alınmış ve radyo ile neşredilmiştir. Ayrıca muhtelif günlük gazeteler bu toplantılar vesilesiyle Unesco konularına oldukça geniş çapta yer vermişlerdir.

D Ü Z E L T M E

Prof. Dr. Muzaffer Şenyürek'in 26 - 27 sayılı Kültür Dünyası'nda çıkan "IRK MEFHUMU VE UNESCO'NUN BU KONUDAKİ ÇALIŞMALARINA KISA BİR BAKIŞ" başlıklı yazısında bazı matbaa hataları olmuş ve bazı harfler, ve bilhassa (ı) harfleri, çıkmamıştır. Bunlar arasında önemli bulduğumuz bazı hataları düzeltiyoruz:

Sahife	Paragraf	Satır	Yanlış	Doğru
11	1	8	görüşlerine	görünüslere
12	1	18	topluluklar nın	topluluklarının
12	1	19	kom'u	komşu
12	2	10	karışmalar n	karışmalarına
13	2	11	yumurtan n	yumurtanın
13	2	22	yak n	yakın
13	2	24	ba ka	başka
13	5	4	alt na	altına
14	2	15	dayanmadığ nı	dayanmadığını
14	2	28	verilmiştir	vermiştir

Fiyatı: 100 Kr.
